

אוצר החכמה

וספרי וכו' וכאן היו גדונים אם לקים הגזרה אם להנצל, (ונצולים בכל שנה על ידי קריאת המגלה וצדקה, נראה לי), יום הכפורים מחילת עונות וכאן נמחל להם מה שנהגו וכו', סבות ענני הכבוד וכאן נכנסו תחת כנפי השכינה ורבים מעמי הארץ מתייחדים וכו', (מדרש אליהו (סוף דף נז) בשם יד יוסף), וכתב הרב הנ"ל, ואפשר דלכך בחרו לקרא פורים על שם הפור, כי ראשי תבות פורים פסח וסכות (סכות גרמו רק בוא"ו החבור (ויקרא כג מג) כי בספות הושבתי וכו' בהוציא אותם מארץ מצרים על כן הוא נטפל לפסח, נראה לי), ראש השנה יום הכפורים מתן תורה.

ו) עוד אבאר לך, (אסתר ט כז) על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור, והנה לכאורה הפור הוא הצרה לשונאי ישראל ולמה יבנו שם המועד בזמן הישועה על שם הזה, ואבאר לך בהקדים מה שאמרו רז"ל (מגלה ז) חייב אדם לכסומי בפוריא וכו', הנה מצוה להשתפר בשכרות בימי פורים, ובאמת השכרות הוא מדה מגנה ולמה תהיה במצוה בימי הפורים, ונראה לי על פי דברי חז"ל בגמרא אמר רב ששת אמר ר' אלעזר בן עזריה יכולני לפטר את כל העולם כלו מן הדין מיום שחרב בית המקדש דכתיב (ישעי' נא כא) ושכרת ולא מיין מיתיבי מקחו (של שכור) מקח וכו' אלא שפטור מן התפלה, ומשני, מאי יכולני לפטר מדין תפלה (ערוכין דף ס"ה), והנה רב ששת סתמא קאמר, משמע מן כל הדין וגם הש"ס לא קאמר אלא, והביא הרב הגדול מו' חיד"א זללה"ה (דכ"ש לפי ש מג) בשם הגאון מהר"ג הכהן בשם הגאון וקנו, דאמרו שם בגמרא (דף מ"א:) דגלויות ועניות מעבירין את האדם על דעת קונו, ואמרינן בגמרא מאי נפקא מינה למבעי רחמי, אם כן פטורין העניים מן העניש בדין, דהרי בפטור דקדוקי עניות מעביר על דעת קונו, רק שחיבין על דלא בעו רחמי היינו שלא התפללו על זה, וכיון שאנחנו נקראים שכורים שאין בית המקדש קים אם כן שכור פטור מן התפלה, אם כן שוב אין פאן שום דין ומשפט, ואתניא שפיר דברי רב ששת יכולני לפטר את כל

בביכול הוא היה המפיל וסבב שיפיל הגודל על אדר, וכיון שנפל הגודל על אדר זמן שמשמיעים על השקלים (שקלים ב.), אזי אמר הקב"ה פבר קדמו שקלי לשקליך, על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור, כי הוא יסוד הישועה והגם, ודרש וקבל שָכַר כַּל הַמְשָׁךְ הַפְּסוּקִים.

ה) והגני מוסיף חמש, (אסתר ט כז) על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור, אומר לך הטעם, דהנה בעת הזעם היה זמן התגברות הדינים הגבורות מנצפ"ך, עין בכתבי מרן האריז"ל (פרע"ח ש"ט פ"ד) המ"ן היתה יניקתו מן (שמרי) גבורות מ"ג דמנצפ"ך, וזרש אשתו מן צ' דמנצפ"ך, וחכמיו מן פ"ך דמנצפ"ך, והנה בזמן שליטת הגבורות בהמשך אליהם החסדים מן אות ו' דכורא, הרי אז הוא המתקתו, הנה גם בעת הזעם המגיד מראשית אחרית סבב סבה אשר הזמן בקש תחבולה לעשות מעשהו על פי הגודל, ואף גם זאת שקרא להגודל פור, וכיון שזכור למעלה פור הנה נזכר אשר זה עבודת בני ישראל בכל זמן ועדן להמשיך חסד הו' להמתיק הדינים דמנצפ"ך פ"ר, הנה על ידי זה נתבטל הזמן אשר היה יניקתו מתקף ושמרי הגבורות, וחסד י"י מעולם ועד עולם על ישראל, אם כן עקר הגם מה שעלה לזכרון הוא מעשה הפור שנעשה למטה, וזה היה מפעלות הש"י, וזהו שנאמר בחדש הראשון וכו' הפיל פור וכו' לפני הזמן, מי היה המפיל ההוא דסתיים, הש"י פעל כל זאת שיפיל גודל וקראו בלשונו פור, בכדי שיעמד רוח והצלה ליהודים, על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור, כי הוא עקר יסוד הגם וההצלה, על כן תקנו בימים האלה משלוח מנות ומתנות לאביונים גמילות חסדים וצדקה, אשר על ידי זה ממתיקים הגבורות בחסדים כידוע (פרע"ח ג. בהקדמה), הבן.

ו) נראה זה דבר חדש מצאתי להרב הגדול מו' חיד"א בספר דבש לפי (מערכת אות פ סימן ב'), פורים כולל כל הימים טובים, פסח מעבדות לחרות וכאן ממות לחיים, שבועות מתן תורה וכאן הדר קבלוה, ראש השנה ספרי חיים

העולם בלו מן הדין, עכ"ד, ולפי זה יצדק מאד שטחיות הכתוב (ישעי' שם) שמעי נא זאת עניה (בין שאת עניה הנה זה מעביר על דעת קונו ואין כאן דין, רק הדין הוא דהוה לך להתפלל ולמבועי רחמי, הנה את גם בן) ושכרת ולא מיון (ופטור מן התפלה), והבן, והרב מהר"ר יונתן ז"ל (ערוה דבש ח"ב קמא ע"ג) פ"רש גם בן שהיו חיבים להתפלל [על אריכות הגלות] בימי מרדכי על פי קרב זמן בית שני ונתפטרו מדין זה מחמת שגדונו כשכורים, ולפי זה אתי שפיר מה שדרשו בגמרא (מגלה יא.) ותוצאנו לרויה בימי המן, רויה הוא שכרות כמו שאמרו (שבת לב.) שכקיה לרויה וכו', והיא שעמדה לאבותינו בימים ההם שגדונו כשכורים ופטורים מן הכל, (והוא לנו לתרוץ שבמים הללו בגלות החל הזה עניות פוטר הכל, ולא נשאר רק דין תפלה ונקראים אנחנו שכורים ופטורים גם מזה) הלא תראה, המגיד מראשית אחרית, שעל ידי זה היתה מיתת ושתי, ועל ידי זה באת אסתר לבית המלך, הנה שם רמז (אסתר א י) ביום השביעי בטוב לב המלך ביון, היתה הכנת הישועה ע"י שכרות, והיא היתה למזכרת בעת הדין להצלת ישראל, בעת אשר נתפקר פנקס יצא הדין שפטורין מן הכל מטעם הגלות שהם עניים כשאין בית המקדש, רק שמחייבים להתפלל על הדבר, והנה גם מן התפלה פטורים כי עת שכרות הוא לנו ופטורים מן הכל, והוה שדרשו ותוציאנו לרויה בימי המן.

אוצר החכמה

ובזה תבין על פי פשוטו, דהנה בשעת הזעם נאמר במרדכי (אסתר ד א) ויזעק זעקה גדולה ולא נאמר שהתפלל, ואפלו הצעקה לא נאמר שצעק אל הש"י, (והנה גם חו"ל התעוררו בחכמתם וברוח קדשם (מגלה טו.) מה אמר, אבל רשות נתן לדרש על פי פשוטו), ועל פי דברינו הנ"ל, בחכמה עשה שלא אמר אז גסח תפלה, בכדי להזכיר לפני הש"י שאין כח בדינו אפלו להתפלל, שאנחנו שכורים מן הגלות ואם בן פטורים מן הכל כנ"ל, (והנה בספר יוסף בן גוריון (פרק ד) מבאר גסח תפלת מרדכי ואסתר,

הנה בודאי התפללו אבל זה היה אחר כך, אבל ראשית הענין עשה מרדכי בחכמה להזכיר לפני הש"י כנ"ל, והוה המבאר במגלה סתם ויזעק זעקה ולא נאמר מה אמר, הבן), והנה תראה גם בשעת הגזירה נאמר (אסתר ג טו) והמלך והמן ישבו לשמות, גם אסתר עשתה משתה היין, הכל להזכיר הדבר הזה בגבהי מרומים, ונפטרו ישראל מכל וכל מחמת דין השכרות, והנה רבותינו לרמזו הזה בעת הישועה תקנו פמועד הזה שכרות, לזכרון, דדין השכרות עמדה לאבותינו בזמן ההוא להיותם פטורים מן הדין, וגם בגלות החל הזה נצא בדימוס מטעם הזה, (עין לעיל כסלו שבת מאמר ד סימן קמט, ועין לעיל ניסן מאמר ג סימן יא, נג.).

ובזה תמצא טוב טעם בפסוק (ירמ' ל ז) ועת צרה היא ליעקב וממנה ישע, רצ"ל מן העת צרה בעצמה תבא הישועה, שזכר לפני המקום הגלות (שמעביר על דעת קונו) ועת שכרות (קטנות הדעת ופטורים גם מתפלה), ואם בן פטורים מן הכל, ואם בן קרבה ישועתנו, ומה מתוק לחיד לפי זה מה שאמרו דורשי רשומות (רוקח סי' רלה, מנות הלוי קנו.) וממנ"ה ישע וממנ"ן ישע, רצ"ל מן מעשה המן בעצמו באת הישועה, כי באותו הפרק המלך והמן ישבו לשמות, ונוכר לפני המקום כבכיבול כי עת שכרות הוא לנו, ועל ידי זה היתה הישועה, (ותבין על ידי זה אמרו והמלך סתם, כבכיבול ממנו ית"ש היתה הסבה בכדי שתבא אתערוחא לעלא, הבן).

ועל ידי הקדמה זו נבא להתבונן, על כן קראו לימים האלה פורים, על שם הפור, והשם הזה הוא לתימה כמו שכתבתי לעיל, אבל להיות שבאותו הדור בעוה"ר נתחייבו שונאיהם של ישראל ויצאו בדימוס מטעם שכרות, (רצ"ל שהם בגלות מבלי דעת ועל בן פטורים), והנה המן מזרע עמלק הוא הדעת שפקלפה קם עליהם (כמו שכתבתי לעיל כמה פעמים), מה עשה הפועל ישועות, העלה בלבנו של המן שיעשה הדבר על ידי גורל, והנה גורל אינו בשכל ומעם

ודעת, וכוזה נזכר למליצה לפני בית דין של מעלה
טעם לזכות את ישראל שהם בגלות בשכורים
בלא טעם ודעת*.)

(* הג"ה

ותבין מה שהודיעו לנו רז"ל גם כן גם בעת שדנו את
ושתי הנה (אסתר א יג) ויאמר המלך לחכמים ידעי
העתים (מגלה יב:) היינו בני יששכר יודעי בינה לעתים,
ואמרו ליה זיל לגבי עמון ומואב דכתיב בהו (דק"ט מת יא)
שקט הוא מואב וכו' ובגולה לא הלך וכו' על כן עמד
טעמו בו וכו', מה שאין כן אנחנו שאנו בגולה אין לנו
טעם ודעת, והיא היתה גם כן למזכרת שאין לנו טעם
ודעת ושכורים אנחנו, הבן.

וזהו שנאמר שם בחדש הראשון וכו' הפילו פור
כו' לפני המן ולא נאמר מי היה המפיל
הפור, על ברחק הוא ההוא דסתים (כמו שכתוב
בהקדמת הזהר*) רצ"ל הש"י העלה בלבו לעשות
זה על ידי פור, כדי שיהיה למזכרת לבני ישראל
להצילם מן הדין מפני שהם בלי דעת, כענין
הגורל שהוא מעשה מבלי דעת ושכל וטעם, וזהו
שנאמר בכאן על כן קראו לימים האלה פורים על
שם הפור וכו', (והנה יקשה לך למה קראו את
המועד על שם הצרה, הנה אמר בטעם) כי המן
וכו' חשב על היהודים וכו' (במחשבה ודעת, ואף
על פי כן) והפיל פור הוא הגורל וכו' (שאין הפעל
הזה בטעם ודעת), ובבואה לפני המלך (מלכו של
עולם) המעשה הזה למזכרת מעשה שאינו בדעת,
הנה נזכר זכות לישראל כי מה שעו ופשו עו כי
יש להם קטנות הדעת בגלות, (תתבונן לפי זה מה
שנאמר) אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה
אשר חשב על היהודים על ראשו ותלו אותו וכו',
דהנה הוא עשה בדעת ומחשבה חשב על
היהודים, רק הש"י סבב סבה שגמר מעשהו בגורל
שהוא מבלי דעת, בכדי שיהיה למזכרת לבני
ישראל, אבל על כל פנים הוא ישקל למטרפסיה
כי הוא עשה בדעת, והדעת הוא בראש, על כן,
אמר, המלך מלכו של עולם אמר, עם הספר,
רצ"ל הספר הוא הפור, הוא גורם, אשר מחשבתו

ישוב על ראשו, כי הפור הוא למוכה לישראל,
אבל הוא הרשע בדעת עשה על כן תלו אותו
בראשו, על כן קראו לימים האלה פורים על שם
הפור כי הפור היה יסוד הנס, הבן.

(ח) ספרו לנו חז"ל על פי קבלתם (שור"ט משלי ט ב)
אם כל המועדים יהיו בטלים ימי
הפורים לא נבטלים, הנה בודאי מהראוי להבין
איך יציר שכל המועדים יהיו בטלים, והלא קימא
לן אשר הש"י לא יחליף ולא ימיר דתו, וגם אם
יציר אשר המועדים יהיו בטלים מהראוי להתבונן
מפני מה תגדל מעלת ימי הפורים אשר לא יהיו
נבטלים, והנראה לענ"ד, דהנה אמרו רז"ל בפסוק
(דמ"ט טו יד) לא יאמר עוד חי י"י אשר העלה את
בני ישראל מארץ מצרים כי אם וכו', ודרשו בו
(בדכות יב:) לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה אלא
שתהא שעבוד מלכות עקר ויציאת מצרים טפל,
והנה הפסוק צוח לא יאמר עוד וכו', וצריך לומר
שלא תהיה נפר ספור יציאת מצרים לפני ספור
הנסים דשעבוד מלכות, והוא פדמיון דבר
המתבטל בששים או במאה אשר הוא כלא היה
ואפלו האסור מתבטל ושב להתר, על כן נקרא
לא יאמר היינו שיהיה כאלו לא יאמר כענין בטול
בס' או במאה ואלף וכיוצא, והנה כל המועדים
הם זכר ליציאת מצרים, והנה יהיו בטלים לימות
המשיה, היינו שתגדל כל כך הנסים דלעתיד עד
שנסי המועדים שהם זכר ליציאת מצרים יתבטלו
בספור העתיד בס' או במאה ואלף וכיוצא, אבל
נפי ימי הפורים הנה הם מענין מחית עמלק, הנה
בוה תלוי הגאולה העתידה, והנה הן המה כעניני
גאולה העתידה שיהיה השם והכסא שלם במהרה
בימינו, הנה אלו ימי הפורים לא יהיה להם בטול
בששים וכיוצא, כי זכר הימים האלה הן הם בימי
הגאולה האחרונה שימחה זרעו של עמלק במהרה
בימינו אמן.

(ט) פורים מתרגם פוריא, וכתב הרב הגדול מו'
חיד"א זללה"ה (דבש לפי פ ט"ל) שהוא

(א) עיין זח"ב ס' ע"ב.